

DoubleDividend Management B.V.

en haar rol als verantwoord aandeelhouder

Stembeleid

Amsterdam, 1 april 2016

Samenvatting

DoubleDividend Management B.V. (hierna ook 'DoubleDividend') heeft haar eigen stembeleid ontwikkeld en oefent, als beheerder van beleggingsinstellingen, de stemrechten op de gehouden aandelen in de respectievelijke beleggingsinstellingen uit.

DoubleDividend gebruikt het stemrecht in beginsel binnen alle ondernemingen waarin het belegt. Er kan op verschillende manieren worden gestemd. De gekozen manier hangt samen met de kosten, die per land sterk verschillen, en het belang van fysieke aanwezigheid. In het algemeen worden alle agendapunten beoordeeld in het licht van het belang van de betreffende beleggingsinstelling en haar beleggers. De Nederlandse corporate governance code en de OECD richtlijnen zullen primair als richtlijn dienen bij het stemgedrag.

DoubleDividend publiceert op haar website het feitelijk stemgedrag per agendapunt van elke aandeelhoudersvergadering waarin DoubleDividend namens haar beleggingsinstellingen haar stem uitbrengt. Op jaarbasis doet DoubleDividend verslag van de uitvoering van haar stembeleid. Indien DoubleDividend geen gebruik heeft gemaakt van het stemrecht zal in dit verslag worden toegelicht waarom afgezien is van uitoefening van het stemrecht.

Inleiding

DoubleDividend treedt bij haar beleggingsinstellingen op als beheerder zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht en beschikt over een AIFMD-vergunning. Uit dien hoofde heeft DoubleDividend bepaalde verplichtingen. Deze verplichtingen bestrijken vier gebieden:

1. Stembeleid

DoubleDividend ziet het als haar fiduciaire plicht tegenover de aandeelhouders in haar beleggingsinstellingen, hun belangen te vertegenwoordigen bij de ondernemingen waarin wordt belegd. Wij oefenen als beheerder de zeggenschapsrechten uit die verbonden zijn aan de gehouden aandelen en hebben hiertoe dit stembeleid opgesteld.

2. Integratie van ESG in beleggingsproces

DoubleDividend wil met het beleggingsbeleid bij haar beleggingsinstellingen een brug slaan tussen financieel en maatschappelijk rendement in de overtuiging dat een integrale analyse van financiële- en duurzaamheidsaspecten een positieve bijdrage levert aan het rendement en risicoprofiel van de aandelenportefeuille. Naast een financiële analyse maakt een ESG (Environmental, Social and Governance)-analyse dan ook integraal onderdeel uit van het beleggingsproces. In het prospectus van de respectievelijke beleggingsinstellingen wordt het beleggingsproces toegelicht.

3. Betrokken aandeelhouderschap

DoubleDividend stelt zich op als een betrokken aandeelhouder. Verantwoordelijk gedrag betekent niet alleen dat DoubleDividend een geïnformeerde stem uitbrengt op de aandeelhoudersvergaderingen, maar ook dat ondernemingen waarin wordt belegd doorlopend worden gemonitord op behaalde resultaten versus aangekondigde prognoses/doelstellingen en relevante gebeurtenissen. Indien nodig wordt het bestuur van een onderneming aangesproken op het toepassen en verbeteren van hun corporate governance, sociaal- of milieubeleid. Samenwerken met andere beleggers teneinde een bepaald resultaat te behalen bij een onderneming wordt nadrukkelijk nagestreefd.

4. Transparantie en verantwoording afleggen

Verantwoordelijk gedrag vereist een hoog niveau van transparantie, integriteit en zorg van DoubleDividend zelf. DoubleDividend verplicht zich ertoe transparant te zijn en verantwoording af te leggen over haar beleggingen, stembeleid en stemgedrag en betrokken aandeelhouderschap. Op de website en onder meer in maandberichten en jaarverslagen wordt hierover uitvoerig informatie gegeven. Deze documenten zijn ook op de website te vinden, www.doubledividend.nl.

Richtlijnen

Het beleid inzake verantwoord aandeelhouderschap is gebaseerd op een aantal (inter)nationale richtlijnen, principes en best practices.

De belangrijkste richtlijnen, principes en best practices die voor DoubleDividend als uitgangspunt dienen voor haar beleid zijn:

- Nederlandse corporate governance code
De Nederlandse corporate governance code, vaak aangeduid als de Code Tabaksblat, is een gedragscode voor beursgenoteerde bedrijven met als doel verbeterde transparantie in de jaarrekening, betere verantwoording aan de Raad van Commissarissen en een versterking van de zeggenschap en bescherming van aandeelhouders. Eind 2008 is de Nederlandse corporate governance code geactualiseerd en is er meer nadruk gelegd op hoe taken worden uitgeoefend door het bestuur. Bij de code geldt de 'pas toe of leg uit'-regel: beursgenoteerde ondernemingen dienen in het jaarverslag aan te geven of zij de codevoorschriften toepassen en zo niet, waarom niet. Deze 'pas toe of leg uit'-regel is wettelijk vastgelegd.
- OECD (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO))
 - o Guidelines for Multinational Enterprises. De OECD Guidelines for Multinational Enterprises vormen aanbevelingen voor verantwoord ondernemen in een mondiale context. De richtlijnen zijn opgesteld voor ondernemingen die internationaal actief zijn. Zij omvatten inhoudelijke richtlijnen op informatieverstrekking, mensenrechten, werkgelegenheid en arbeidsverhoudingen, milieu, corruptie, consumentenbelangen, wetenschap, mededinging en belastingen
 - o OECD Principles of Corporate Governance. De OECD Principles of Corporate Governance vormen een richtlijn voor beleggers en ondernemingen om de corporate governance bij (beursgenoteerde) ondernemingen te beoordelen en te verbeteren. De richtlijnen betreffen de rechten (en uitoefening) van aandeelhouders, gelijke behandeling van aandeelhouders, de rol van andere belanghebbenden, transparantie en de verantwoordelijkheden van het bestuur van de onderneming.
- ICGN (International Corporate Governance Network)
ICGN's doelstelling is effectieve standaarden van corporate governance te promoten en hierdoor wereldwijd efficiënte markten en economieën te bevorderen. De ICGN heeft haar eigen Global Governance Principles geformuleerd.
- Eumedion, best practices voor betrokken aandeelhouderschap
De Stichting Eumedion heeft best practices opgesteld voor betrokken aandeelhouderschap. Naast het uitoefenen van stemrecht omvat verantwoordelijk gedrag van beleggers ook het monitoren van de activiteiten van de ondernemingen waarin wordt belegd. Bij de monitoring wordt nadrukkelijk ook belangrijke aspecten op het gebied van corporate governance en duurzaamheid meegenomen, alsmede het raadplegen van andere aandeelhouders of betrokkenen.
- UN Principles for Responsible Investments (PRI)
De Principles voor Responsible Investment zijn richtlijnen die vanuit de VN zijn opgesteld voor institutionele beleggers. Beleggers die de richtlijnen ondertekenen committeren zich om onder

meer in de beleggingsanalyse en besluitvorming rekening te houden met ESG onderwerpen en zich actief op te stellen als aandeelhouder. Van ondernemingen waarin wordt belegd wordt verwacht dat zij publiceren over ESG onderwerpen en transparant zijn over ESG onderwerpen. Beleggers dienen transparant te zijn over implementatie van de Principles.

- UN Global Compact, tien beginselen

De beginselen van het Global Compact zijn een initiatief van de Verenigde Naties en bieden bedrijven (niet alleen beleggers) een kader om verantwoord te ondernemen. Van hen wordt verwacht dat zij binnen hun invloedssfeer een aantal kernwaarden respecteren, zoals bescherming van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en tegengaan van corruptie.

Stembeleid

Introductie

DoubleDividend, als beheerder van beleggingsinstellingen, oefent de stemrechten op de gehouden aandelen in de respectievelijke beleggingsinstellingen uit. DoubleDividend is van mening dat het op verantwoorde wijze uitoefenen van de zeggenschapsrechten, verbonden aan de gehouden aandelen, de *checks and balances* binnen beursvennootschappen versterkt.

Teneinde het stemrecht goed te kunnen uitoefenen ziet DoubleDividend erop toe dat:

- bestuurders van ondernemingen rekenschap af leggen aan hun aandeelhouders en verantwoordelijkheid nemen voor onder meer het gevoerde beleid;
- volledige openheid wordt gegeven door de ondernemingen teneinde als aandeelhouder weloverwogen beleggingsbeslissingen te kunnen nemen en rechten en verantwoordelijkheden effectief te kunnen uitoefenen. Dit betreft naast financiële informatie en informatie over de bedrijfsvoering ook nadrukkelijk het in kaart brengen van de risico's, en informatie met betrekking tot het duurzaamheids- en corporate governance beleid.

Indien DoubleDividend van mening is dat deze punten verbetering behoeven wordt de onderneming hierop aangesproken

Gebruik van stemrecht

Het stemrecht is een belangrijk onderdeel van een goed werkend corporate governance systeem. Daarom gebruikt DoubleDividend dit recht in beginsel binnen alle ondernemingen waarin het belegt. DoubleDividend leent geen aandelen uit, waardoor het te allen tijde over haar stemrecht beschikt.

Er kan op verschillende manieren worden gestemd. De manier waarvoor wordt gekozen hangt samen met de kosten, die per land sterk verschillen, en het belang van fysieke aanwezigheid. Afhankelijk van de gemaakte afweging kan een steminstructie worden gegeven aan een derde partij, wordt op afstand gestemd (zelf of via elektronisch platform) of is DoubleDividend zelf aanwezig om het stemrecht uit te oefenen.

Indien DoubleDividend geen gebruik heeft gemaakt van het stemrecht zal in het verslag van de uitvoering van het stembeleid rekenschap worden afgelegd waarom afgezien is van uitoefening van het stemrecht. Redenen om niet te stemmen kunnen gelegen zijn in het feit:

- dat de te maken kosten niet in verhouding staan tot de opbrengsten of dat de positie een te kleine weging heeft in de portefeuille, bijvoorbeeld omdat de positie in afbouw is.
- dat aandelen voor een te lange periode worden geblokkeerd teneinde het stemrecht te kunnen uitoefenen. In sommige landen worden aandelen geblokkeerd op het moment dat kenbaar wordt gemaakt dat het stemrecht wordt uitgeoefend, inhoudende dat je gedurende die periode de aandelen niet kunt verkopen.

Stemgedrag

Bij het bepalen van het stemgedrag houdt DoubleDividend rekening met de specifieke context en de markten waarin de onderneming zich bevindt. De uitoefening van het stemrecht vindt plaats in overeenstemming met de beleggingsdoelstellingen en het beleggingsbeleid van de betreffende beleggingsinstelling.

In het algemeen worden alle agendapunten beoordeeld in het licht van het belang van de betreffende beleggingsinstelling en haar beleggers. Indien sprake is van een (eventueel) belangenconflict dat voortvloeit uit de uitoefening van het stemrecht zal te allen tijde uitsluitend in het belang van de betrokken beleggingsinstelling en haar beleggers worden gestemd.

DoubleDividend kiest voor een doelmatige en pragmatische benadering met betrekking tot het stemmen. Het merendeel van de agendapunten die door ondernemingen in stemming worden gebracht zijn standaard en behoeven geen bijzondere aandacht. We richten ons in het bijzonder op onderwerpen waarop we een specifiek beleid hebben geformuleerd zoals samenstelling van het bestuur, beloningsbeleid, aandeelhoudersrechten, duurzaamheid en verantwoord ondernemerschap.

Indien de onderneming afwijkt van de hiervoor genoemde richtlijnen, principes of best practices, zal hiervoor een verklaring moeten worden gegeven die wij kunnen beoordelen. Indien noodzakelijk geacht zal hierover een dialoog met het bestuur worden aangegaan. Bij fundamentele punten van kritiek kunnen wij tegen voorstellen van het bestuur of aandeelhouders stemmen.

Publicatie stembeleid en -gedrag

DoubleDividend publiceert het stembeleid op haar website, www.doubledividend.nl. DoubleDividend publiceert het feitelijk stemgedrag per agendapunt van elke aandeelhoudersvergadering waarin DoubleDividend namens haar beleggingsinstellingen haar stem uitbrengt. Dit gebeurt uiterlijk binnen 15 werkdagen na het einde van ieder kwartaal. Voor zover afwijking van het stembeleid heeft plaatsgevonden, wordt dit voorzien van een verklaring. Daarnaast zal worden aangegeven of DoubleDividend fysiek op een vergadering van aandeelhouders aanwezig is geweest of middels een steminstructie gegeven aan een derde partij heeft gestemd. Op jaarbasis wordt door DoubleDividend verslag gedaan van de uitvoering van haar stembeleid. Hierin worden zowel kwantitatieve als kwalitatieve gegevens gepubliceerd over het stemgedrag, bijvoorbeeld het aantal aandeelhoudersvergaderingen waar wel en niet gestemd is, hoe is gestemd of waarom niet is gestemd en in welke gevallen en met welke reden is afgeweken van het stembeleid. Dit verslag zal in de respectievelijke jaarverslagen van de beleggingsinstellingen worden gepubliceerd. Ook zal worden aangegeven dat een dialoog met het bestuur van een onderneming is aangegaan betreffende een agendapunt/agendapunten.

DoubleDividend zal ten minste één keer per jaar het stembeleid evalueren en indien en waar nodig aanpassen.